

МЕЖІ НЕМОЖЛИВОГО

Гіганти та мікроби авторського права: надмалі та надвеликі об'єкти здатні проявити проблеми в сучасній системі приватизації ідей

АРТЕМ АФЯН, АДВОКАТ, КЕРУЮЧИЙ ПАРТНЕР АО JUSCUTUM

Про авторське право сказано та написано дуже багато. Дисертації, статті, колонки. Дехто примудряється на ньому заробляти, деякі сидять за його порушення. Але після багаторічної практики в авторському праві можу сказати, що юристи досі не можуть толком обґрунтувати, на якій підставі одна людина може залишити за собою право на об'єкт, яким вона не може володіти. У чому правовий базис для обмеження циркуляції ідей. Наука, як-то кажуть, поки не в курсі справи. Навряд чи в цій статті можна буде сформулювати повноцінну відповідь на запитання, що охороняє авторське право? Але пропоную подивитися на прикордонні об'єкти захисту авторських прав. Надмалі та надвеликі об'єкти здатні без зайвої аналітики проявити існуючі проблеми в сучасній системі приватизації ідей.

МІКРОБИ

1. Одне слово як назва йогурту, Польща (захист ідей): справа 2010 року розпочалася компанією, яка вимагала в суді захистити назву йогурту «Jogi» не тільки торговою

маркою, але й авторським правом. У цьому заплутаному у формулюваннях рішенні Верховний Суд Польщі заявив, що одне слово може бути захищеним авторським правом, але тільки у разі, якщо таке слово характеризується неординарним рівнем оригінальності. Суд розцінив як помилкову думку, за якою будь-яке суб'єктивне творіння людського розуму — це твір, що охороняється авторським правом. У той же час суд підтвердив, що твір, створений виключно для споживчого використання, може захищатися авторським правом, але саме існування мети створення твору недостатньо, щоб забезпечити такий захист. Тобто, суд заперечує, що елемент креативності виявляється у способі використання конкретного твору. Тому в цьому рішенні він постановив, що слово має бути автоматично індивідуальним, а також повинна бути можливість використовувати таке слово в різних сферах. Суд відмовив позивачу, оскільки останній вимагав захисту ідеї використання конкретного слова в конкретному контексті, тоді як ідеї виходять за рамки захисту авторським правом.

2. Спів птахів: компанія Rumblefish, що спеціалізується на ліцензуванні музики, в 2012 році зафіксувала «серйозне» порушення авторських прав користувачем YouTube під ніком «serlo», який збирав дикий салат десь у лісі та на його відео на задньому плані лунав спів птахів. Компанія впізнала цей «трек» і негайно написала користувачеві, а потім звернулася і до підтримки YouTube, адже звукозапис зі співом птахів дивно нагадував записи, що належать компанії. Звичайно, незабаром помилка стала зрозумілою, а CEO компанії публічно її визнав.

Ще одна цікава справа — «Stewart v. Apple Inc.»: Мартін Стюарт записав деякі звуки природи, включаючи спів птахів. З часом він дізнався, що девелопер додатку включив записаний ним спів птахів у розроблений для Apple додаток «iBird». Стюарт негайно подав позов на корпорацію. Хоча суд вирішив, що авторське право порушене (оскільки мало місце використання зареєстрованого об'єкта авторського права третьою особою), він не присудив Стюарту відшкодування збитків або витрат на представників у суді, оскільки

Стюарт подав заявку на реєстрацію об'єкта після початку передбачуваних порушень з боку компанії. Цікаво, що жодна сторона спору навіть не згадала про процедуру повідомлення про порушення авторського права за Digital Millennium Copyright Act.

3. Смайлики

Авторське право: вважається, що смайли захищаються авторським правом тоді, коли вони зареєстровані або якщо вони не належать до суспільного надбання. Наприклад, стандартний жовтий смайл з чорними очима і дугоподібною посмішкою точно можна вільно розміщувати, наприклад, на футболках і продавати такі футболки без страху відповідальності внаслідок позову якогось уявного автора за порушення його прав. Те саме стосується добре відомих і широко використовуваних символів з мінімальним рівнем вираження або символів. Наприклад, символ світу, гендерні символи, символи «gratis», «пауза», «стоп», «вперед», «назад», типовий усміхнений смайл або «лайк» не є об'єктами авторських

«<3», що символізує серце. Компанія VeryMei Creative Media Inc. прислала цим двом компаніям листи з вимогами припинити порушення її прав інтелектуальної власності на смайл «<3». Компанії вважали за потрібне звернутися до суду для роз'яснення, вважаючи, що захищати права інтелектуальної власності на даний смайл VeryMei не вдасться, оскільки «метакомунікативне графічне представлення конструк-

➤ **АРТЕМ АФАН:** ➤ «ВВАЖАЄТЬСЯ, ЩО СМАЙЛИ ЗАХИЩАЮТЬСЯ АВТОРСЬКИМ ПРАВОМ ТОДІ, КОЛИ ВОНИ ЗАРЕЄСТРОВАНІ АБО ЯКЩО ВОНИ НЕ НАЛЕЖАТЬ ДО СУСПІЛЬНОГО НАДБАННЯ»

прав. Цікаво, що так званий Стандарт кодування символів Unicode позначає символи, які вважаються суспільним надбанням (знаки мастей карт, блискавка, футбольний м'яч, заправка, зірка, парасолька, місяць тощо), крім тих, які захищені авторським правом (на умовах ліцензії). Наприклад, смайли Apple можна використовувати на умовах ліцензії вільного програмного забезпечення MIT (MIT License), смайли Android — на умовах Apache License, смайли Twitter — на умовах Creative Commons Attribution 2.0 Generic (CC BY 2.0).

Або все-таки ТМ: Gap Inc. разом із компанією DVF Studio в 2013 році спробували дізнатися у Федеральному суді Південного округу Нью-Йорка, чи можна захистити торговою маркою емотікон (смайлик)

ції серця» дуже поширене та добре відоме. Жоден суб'єкт не має виключного права щодо всіх форм дизайну цього смайлика. Суд поки не ухвалив рішення. Варто відзначити, що Патентне відомство США зареєструвало багато смайлів як торгові марки. Наприклад, «;»), «: o)», «:!)», «*-)-», і «:-(-) зареєстровані деякими не пов'язаними між собою компаніями для різних товарів та послуг, включаючи алкоголь, одяг, роздрібну торгівлю онлайн, послуги комунікації, постери, листівки, календарі тощо. Тому реєстрація смайла як ТМ, принаймні у США, не є проблемою.

4. 11 секунд пісні — 3 слова: справа «50 Cent «In Da Club» проти Лютера Кемпбела». У зазначеній пісні 50 Cent, також як і в пісні Кемпбела, повторювалися слова «It's Your Birthday» і «go» кілька разів. Кемпбел

вважає це порушенням своїх авторських прав. Федеральний суддя в Маямі вирішив, що 50 Cent не порушував авторських прав Кемпбела, оскільки фраза, про яку йшлося, є спільною, неоригінальною та є елементом пісні, що не підлягає захисту авторським правом. Більше того, крім початкової 11-секундної фрази протягом наступних трьох хвилин пісні схожості з піснею Кемпбела немає.

5. Ешлі Діамант і написи у кілька слів: американський карикатурист і письменник намагався захистити в суді своє авторське право на написи на листівках та інших товарах, коли одна компанія в 1979 році вирішила випускати футболки з авторськими написами Ешлі. Точніше, компанія скомбінувала дві фрази і зробила третю. Фрази Діаманта: «Я можу бути не повністю ідеальним, але частини мене чудові» та «Я кинув свої пошуки правди, і тепер я шукаю хорошу фантазію». Суд визнав, що фрази відрізнялися лаконічністю, розумом і гостротою спостереження, ухваливши, що вони захищені авторським правом. Хоча Діамант вважає, що саме розумне розташування невеликої кількості слів створює необхідний ступінь оригінальності, суд вказав, що розташування слів — це не єдиний засіб демонстрації оригінальності в короткій фразі. Свідectwo творчості також демонструється використанням винахідницьких слів або мови. З цього приводу пізнавальні слова теоретика авторського права Мелвілля Німмері (Melville Nimmer): «Чим менше зусиль (наприклад, два слова), тим більшим має бути ступінь творчості, щоб вимагати захисту авторським правом».

6. «Blurred Lines» v. «Got to Give it Up»: Робін Тік та Фаррелл Вільямс (виконавець і автор пісні «Blurred Lines») програли судовий спір сім'ї Марвіна Гея, автора пісні «Got to Give it Up». Суд присяжних вирішив, що Тік та Вільямс порушили авторське право Гея. Не допоміг навіть спів Тіка на судовому засіданні добірки частин пісень U2, Боба Марлі та Beatles, щоб продемонструвати схожі акорди різних пісень. Суд розглядав подібності багатьох елементів пісень, вислухав багатьох експертів. Результат: авторські права Гея

порушені, Тік та Фаррелл повинні заплатити 7,3 мільйона доларів США його спадкоємцям.

7. Поза йоги та авторське право: Бікрам Чоудурі (Bikram Choudhury), знаменитий автор практики «гарячої йоги», заробив мільйони, навчаючи тренерів, які відкривали школи йоги за моделлю франчайзингу. Щоб захистити комплекс вправ, Чоудурі описав у книзі послідовність із 26 асан і двох дихальних вправ, що виконуються у певному порядку, і зареєстрував книгу як об'єкт авторського права в США. У липні 2011 року він подав позов до засновників школи «Evolution Yoga», звинувачуючи їх у порушенні авторських прав, оскільки школа застосовувала на заняттях розроблену Бікрамом оригінальну послідовність поз. Суд вирішив, що Бікрам неправий, оскільки, поперше, спосіб лікування не може бути об'єктом авторського права (авторське право не охороняє ідею, що людське тіло може прийняти одну за одною якісь пози); по-друге, послідовність поз можна вважати збіркою даних (є безліч послідовностей поз, які можуть привести до однакового результату — і це не робить їх об'єктами авторського права); по-третє, послідовність поз не є хореографічним твором (формулювання «композиція рухомих і нерухомих рухів тіла» охоплює базові щоденні рухи більшості людей на Землі).

ГІГАНТИ: ШТУЧНІ МОВИ

Логлан і ложбан: мова логлан була створена Джеймсом Куком Брауном на основі логіки предикатів, щоб підтвердити гіпотезу Сепіра-Уорфа про те, що структура мови визначає мислення та спосіб пізнання реальності. Браун вважав, що якби він міг створити слова з найбільшої кількості мов та організувати їх відповідно до ідеальної математичної та символічної логіки, в результаті можна було б розширити розумові здібності носія. Перший начерк логлану Браун опублікував у журналі *Scientific American* у 1960 році, а у 1975-му він закінчив словник мови, виданий Інститутом логлану.

У 1986 році Роберт Лешевальє написав комп'ютерну програму, яка

робила дидактичні картки словника логлану. У зв'язку з цим Браун вирішив, що потрібно вимагати від Лешевальє письмового підтвердження визнання авторських прав на логлан за Брауном, а також виплати роялті Інституту логлану за створену умовно безкоштовну програму. Після цього прихильники мови вирішили створити свій варіант логлану зі словником, який був би суспільним надбанням. Незабаром цю іншу мову перейменували на ложбан. У цей час Браун вирішує зареєструвати ТМ на логлан для захисту словників та граматики. Створена прихильниками ложбан Група логічних мов подала у відповідь петицію до Комітету США з розгляду спорів та апеляцій у

➤ АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД НЕ ПОГОДИВСЯ, СТВЕРДЖУЮЧИ, ЩО РОЗРОБКА ПАКЕТІВ JAVA API — ЦЕ ТВОРЧИЙ ПРОЦЕС, ЯКИЙ ПІДЛЯГАЄ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИМ ПРАВОМ

зв'язку з реєстрацією товарних знаків з вимогою скасувати торговельну марку «Логлан». Скасували. Браун оскаржив це рішення в Апеляційному суді федерального округу. Суд вирішив, зрештою, що логлан — це ім'я мови, як англійська чи французька, тому він має родовий характер, а отже, не може бути зареєстрований як торгова марка.

Ельфійська мова і Толкієн. Клінгонська мова і *Paramount Pictures*. Відомий англійський письменник Джон Рональд Рейсел Толкієн створив дуже детальну мову для рас у своїх фантастичних новелах (ельфів, гномів, орків та інших). Автором клінгонської мови є Марк Окранд, який створив цю мову для *Paramount Pictures* для знаменитого *Стар Треку* в 1984 році. Між цими мовами загальне те, що в обох дуже багато шанувальників, які ними цікавляться, але в той же час не зафіксовано жодного позову у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності або торгової марки. Лінгвісти-аматори не є небезпечними ні для *Tolkien Estate* (компанія, яка контролює роботи Толкієна), ні для *Paramount Pictures*, оскільки, навпаки, стимулюють інших звертатися до оригінальних робіт, попу-

лярність яких унаслідок зростає. Що стосується Марка Окранда, то він передав авторські права на всі свої книги на клінгонській *Paramount Pictures*. Компанія також зареєструвала торгову марку «Klingon». І все ж використання клінгонської та ельфійської мов у більшості знаходиться у рамках концепції «fair use»: адже використання твору дозволено для критики, коментарів, навчання, досліджень тощо з некомерційною метою.

«**Oracle v. Google**»: разом зі створенням мови програмування *Java* попередниця *Oracle* компанія *Sun Microsystems* розробила програмний інструментарій *Java API* для роботи з мовою програмування. Компанія

винайшла набір командних слів, які *Java API* визнаватиме командою для певних операцій. Кожне слово супроводжувалося набором правил, що визначають контекст, в якому це слово використовуватиметься. Пізніше *Google* вирішив використовувати цю схему для *Android*, взявши командні слова і правила з *Java API*, щоб програмістам, які до них звикли, було легше працювати. У 2010 році *Oracle* подав на *Google* до суду за порушення авторських прав. У першій інстанції суд вирішив, що авторські права не порушені. Апеляційний суд не погодився, стверджуючи, що розробка пакетів *Java API* — це творчий процес, який підлягає захисту авторським правом. Існування альтернативних мов робить обґрунтованим володіння *Oracle* однією з них. Суд вирішив, що *API-інтерфейси* — це структуровані фрази, написані в *Java*, а не нейтральні елементи, такі як слова або частини синтаксису. Як наслідок, *Oracle* не може зупинити людей від створення забезпечення на мові *Java*, проте він може зупинити інші компанії від створення своєї мови програмування, називаючи таку мову «*Java*». Верховний Суд відхилив петицію *Google* про перегляд справи.